

הוספה
מייוחדת

עמ' כג

לכה את עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תרמ
ערש"ק פרשת נשא ה'תשע"ח

מעלת בני גרשון ב"עבודת משא"

"רוח שטות" המסיתה לחטא

גדר הנזירות דשמשון ושמואל

בקעה מצא וגדר בה גדר

פתח דבר

בעז"ה.

לקראת שבת קודש פרשת נשא, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תרמ), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנוזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן הענינים

ה. מקרא אני דורש.....

מעלת בני גרשון ב"עבודת משא"

מדוע נאמר "נשא את ראש בני גרשון גם הם", דמשמע שהם טפלים לבני קהת? / מדוע לגבי בני מררי לא נאמר "נשא את ראש" כלל? / ביאור ענין ה"משא" אצל בני קהת, בני גרשון ובני מררי

(עי' לקוטי שיחות ח"י' עמ' 44 ואילך)

ח. פנינים... עיונים וביאורים קצרים.....

"עבודת משא - כמשמעו" - מאי קמ"ץ? / "אתו" - הקב"ה או משה?

ט. יינה של תורה.....

"רוח שטות" המסיתה את האדם להטא

להיות "אשה כשרה" העושה רצון השי"ת / גם בשעת "מעשה בהמה" נותרת הנשמה בטהרה / גם לאחר החטא יכול האדם לחזור להשי"ת ולהגיע לדרגות נעלות ביותר

(עי' לקוטי שיחות ח"י' עמ' 311 ואילך)

יג. פנינים... דרוש ואגדה.....

מחיקת המגילה ברוחניות / למה נפסק הקול?

טו. חידושי סוגיות.....

גדר הנזירות דמשון ושמואל

יקשה בדברי הרמב"ם והש"ס בדין נזיר שמשון דאינו כנזיר עולם ואעפ"כ ילפינן לנזירות שמואל מנזירותו / יפלפל ע"פ דיני נזירות וסברות המפרשים - היאך ה' חלות נזירות בשמשון ושמואל, ויחדש סברא דמאי לגדר גר שנתגייר בקטנות

(עי' לקוטי שיחות ח"י' עמ' 63 ואילך)

יח. תורת חיים.....

רב בקעה מצא וגדר בה גדר

איש או אשה כי יפלא לגדר נזיר נזיר

למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה, לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, שהוא מביא לידי ניאוף (נשא ו, ב. רש"י)

כ. דרכי החסידות.....

אין להחליף את השליחות

איש איש על עבדתו ועל משאו (נשא ד, מט)

כב. הוספה - שיחות קודש.....

כל היום אי' אלקיך?

דברות קודש אודות נחיצות החדרת יראת שמים והנהגות הקדושה גם בעת העסק בדברי הרשות

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

מעלת בני גרשון ב"עבודת משא"

מדוע נאמר "נשא את ראש בני גרשון גם הם", דמשמע שהם טפלים לבני קהת? / מדוע לגבי בני מררי לא נאמר "נשא את ראש" כלל? / ביאור ענין ה"משא" אצל בני קהת, בני גרשון ובני מררי

בתחילת פרשתנו: "נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבותם למשפחותם. מבן שלושים שנה ומעלה, עד בן חמשים שנה תפקוד אותם, כל הבא לצבוא צבא, לעבודה עבודה באהל מועד. זאת עבודת משפחות הגרשוני לעבוד ולמשא" (ד, כב-כד).

והנה, נשיאת ראש זו בבני גרשון, באה היא בהמשך להנשיאת ראש שנאמרה בבני קהת – בסיום הסדרה הקודמת, פ' במדבר (ד, ב-ג): "נשא את ראש בני קהת מתוך בני לוי, למשפחותם לבית אבותם. מבן שלושים שנה ומעלה, עד בן חמשים שנה, כל בא לצבא לעשות מלאכה באוהל מועד";

וע"ז ממשיך בכתוב כאן, אשר "נשא את ראש בני גרשון גם הם" – בהמשך להנשיאת ראש של בני קהת. וכך מפרש רש"י כאן: "נשא את ראש בני גרשון גם הם – כמו שצויתך על בני קהת, לראות כמה יש שהגיעו לכלל עבודה".

ברם צריך להבין לשון הכתוב "נשא את ראש בני גרשון גם הם" – שמשמעו שהנשיאת ראש בבני קהת היא העיקר, ואילו נשיאת הראש בבני גרשון באה בדרך טפל ותוספת בלבד, וטעמא בעי.

[בגור ארי' כאן האריך לבאר את לשון "גם הם" בדרך מחודשת – שהיתה קס"ד שבבני גרשון ימנו רק את אלו שבפועל עובדים הם באהל מועד, ולזה הוצרך הכתוב להדגיש "גם הם", להשוות את גרשון לקהת – שכמו שבבני קהת נמנו כל אלו שמבן שלושים עד חמישים, ולא רק מי שעבד בפועל, כך בבני גרשון יש למנות את כולם, ועיין בדבריו שהאריך בכמה דקדוקים.

אבל בדרך הפשט – לכאורה מעיקרא אין סברא לחלק בין בני גרשון ובני קהת, וממילא אין צורך להשוות ביניהם, ועל כרחך שהתיבות "גם הם" באו להדגיש שבני קהת הם העיקר, כדלקמן.

ב. והנה במפרשי התורה האריכו בענין זה (ראה במדבר רבה ריש פרשתנו. אברבנאל, כלי יקר, אלשיך ועוד), והדרך הרווחת לבאר היא שיש מעלה בעבודתם של בני קהת לגבי בני גרשון, כי בני קהת נשאו את החפצים המקודשים שבמשכן – הארון, השולחן, המנורה והמזבחות (וכדברי רש"י בפ' במדבר ד, ד, שבני קהת נושאים את "המקודש שבכולן, הארון והשולחן והמנורה והמזבחות והפרוכת וכלי שרת". וראה גם פרש"י בהעלותך ח, יא), ואילו בני גרשון נשאו את היריעות והקלעים שאינם בדרגת קדושה זו; ולכן עיקר הענין ד"נשא את ראש" הוא בבני קהת, בשל המעלה המיוחדת שבעבודתם, ואילו בבני גרשון הרי זה בדרך טפל בלבד ("גם הם").

אך ב"פשוטו של מקרא" אין ביאור זה מספיק, כי לפי דרך הפשט הענין ד"נשא את ראש" אינו שייך לקדושת המשא, אלא לענין של כח וגבורה, וכמו שפירש רש"י בפ' במדבר על "נשא את ראש בני קהת":

"מנה מהן את הראויין לעבודת משא, והם מבין שלושים ועד בן חמישים שנה; והפחות משלושים לא נתמלא כוחו, מכאן אמרו: בן שלושים לכת. והיותר על בן חמישים כחו מכחיש מעתה".

ומבואר מדברי רש"י אלו, שהענין ד"נשא את ראש" הוא – שמונים את אותם לויים שהם בעלי כח ו"ראויין לעבודת משא", והיינו אלו שהם "מבין שלושים ועד בן חמישים", שיש בהם חשיבות מיוחדת בגלל כוחם הגופני.

ומעתה קשה: למה יהי' הבדל בין בני קהת לבני גרשון בענין זה של כח וגבורה, ועד שבני קהת נחשבים עיקר ביחס לבני גרשון?

ג. ונראה לבאר לפי פשוטו (וכעין זה כתבו בכמה מפרשים – ראה חזקוני. רע"ב. פנים יפות), שאכן עיקר הענין ד"בעלי כח" הי' נדרש אצל בני קהת, שהרי הם נשאו את כלי הקודש בגופם ממש, לא כמו בני גרשון שהיו להם עגלות שבהם העמיסו את היריעות והקלעים. וכמו שכתוב בהמשך הסדרה (ז, ט-ז): "את שתי העגלות . . נתן לבני גרשון . . ואת ארבע העגלות . . נתן לבני מררי . . ולבני קהת לא נתן, כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו".

וזהו איפוא הטעם שנאמר "נשא את ראש בני גרשון גם הם" – כי עיקר הענין דנשיאת ראש, המנין של בעלי הכח שמבין שלושים עד חמישים, נדרש הוא אצל בני קהת ש"בכתף ישאו", ואילו אצל בני גרשון שהיו להם עגלות ולא הוצרכו לשאת בגופם ממש הי' זה רק בדרך טפל.

אך עדיין צריך ביאור:

הנה לאחר הפרשה דבני גרשון באה הפרשה דבני מררי, ואצלם לא נאמרה הלשון "נשא את ראש" כפי, אפילו לא בדרך טפל;

ולכאורה לפי דרכנו, הרי לא צריך להיות הבדל בין בני גרשון לבני מררי – כי שניהם היו להם עגלות ולא הוצרכו לשאת בגופם – ולמה איפוא בבני גרשון נאמרה הלשון "נשא את ראש" (בדרך טפל, כנ"ל), ואילו בבני מררי לא נאמרה כלל?

ד. ונראה לומר בזה דבר חדש, שאף שהיו עגלות גם לבני גרשון וגם לבני מררי, מכל מקום אצל בני גרשון הי' יותר ענין של משא בגופם מאשר בבני מררי, ולכן דוקא אצלם נאמר שהם טפלים לבני קהת בענין זה – "נשא את ראש בני גרשון גם הם" – כי אצל בני גרשון הי' דמיון קצת לעבודת בני קהת שנשאו בגופם, מה שאין כן אצל בני מררי.

וכד דייקת שפיר הרי חילוק זה מפורש הוא בלשון הכתוב בפרשתנו:

בבני גרשון נאמר "זאת עבודת משפחות הגרשוני לעבוד ולמשא", והיינו שהי' אצלם ענין של משא באופן של "עבודה" ועמל; ואילו בבני מררי נאמר (ד, לא) "וזאת משמרת משאם" (ולא נאמר "זאת עבודת") –

שהפירוש בזה הוא (לא שהיו צריכים לשאת בפועל, אלא) שהם היו ממונים על ענין המשא, וכמו שפירש רש"י בפ' במדבר (ג, ז) ש"משמרת" פירושו "מינוי שהאדם ממונה עליו". והיינו, שהם היו ממונים לדאוג ולוודא שהקרשים וכו' יינשאו על ידי העגלות (אבל לאו דוקא שנשאו בגופם).

ואף שלכאורה גם לבני גרשון היו עגלות, ומאי שנא? – הנה מדיוק לשון הכתוב "זאת עבודת משפחות הגרשוני לעבוד ולמשא", מובן שאצל בני גרשון הי' ענין של משא בגופם גם כן (משא"כ בבני מררי), וכמו שיתבאר בעז"ה בגליון הבא בארוכה.

[ובאמת שמצינו מפורש באחד המפרשים שבבני גרשון הי' ענין של משא בכתף, בדומה לבני קהת, והוא בביאורי מהרא"י על רש"י (בהעלותך ה, יא), ששם חידש שאף שבכלל נשאו בני גרשון את היריעות והקלעים בעגלות, הנה את אותן יריעות שהיו נראות בבית קדש הקדשים נשאו בכתף – מחמת קדושתם היתירה; אמנם בני מררי שהיו נושאים את הקרשים, הנה מחמת גודל כובדם, לא היו יכולים לשאת את הקרשים בגופם כלל, אפילו לא את אותם קרשים שהיו נראים בבית קדש הקדשים.]

אך נראה לומר יתירה מזו, שהי' הבדל בכללות אופן המשא וכו' בין בני גרשון ובני מררי, וכמו שיתבאר בעז"ה.

פנינים

דרוש ואגדה

וצריך להיות לזה "מבן שלשים גו' עד בן חמשים", משא"כ העבודות האחרות אינן קשורות דווקא לגיל זה. וכמפורש ברש"י לקמן בפ' בהעלותך (ח, כה-ה), שעבודת טעינת העגלות שייכת גם אחרי "בן חמשים שנה", וק"ל.

(עי' לקוטי שיהות חייג עמ' 45 ואילך)

"אתו" – הקב"ה או משה?

ובבוא משה גו' לדבר אתו גו' וישמע את הקול מדבר אליו גו' וידבר אליו

וידבר אליו – למעט אהרן מן הדרכות (ז, 28. רש"י)

כוונת דברי רש"י בפשטות היא שלכאורה תיבות "וידבר אליו" מיותרות, שהרי כבר נאמר לפני זה "וישמע את הקול מדבר אליו", ולכן מפרש שהכפיל הכתוב "וידבר אליו" להדגיש שהדיבור ה' אל משה – "אליו" – ולא לאהרן.

ולכאורה צריך ביאור, הרי, במושב זקנים על התורה (כאן) פירש "לדבר אתו", ש"אתו" קאי על הקב"ה, ו"לדבר אתו" פירושו שמשה ידבר עם הקב"ה. ולפי פירוש זה אין תיבות "וידבר אליו" מיותרות, שהרי לפירוש זה גם "אליו" קאי על הקב"ה, וב"וידבר אליו" בא הכתוב לומר ששמה ה' מדבר עם הקב"ה (וכן פירש רבינו בחי' כאן), ומדוע לא פירש כן רש"י?

ויש לומר בפשטות:

לפי פירוש ה"מושב זקנים" יוצא שבא הכתוב לומר ששמה ה' בא לאוהל מועד כדי לדבר אל הקב"ה, אמנם מלשון הכתוב "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדת את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל" (תרומה כה, כב) משמע ששמה ה' בא לאוהל מועד כדי שהקב"ה ידבר איתו [וכן משמע מלשון הכתוב ר"פ ויקרא "ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאוהל מועד", ועוד].

ולכן מיאן רש"י בפירוש זה, ויותר נראה לו לפרש "לדבר אתו" שפירוש ששמה בא כדי לשמוע את הקב"ה מדבר "אתו" – עם משה. וא"כ, תיבות "וידבר אליו" מיותרות, ועל כן פירשן רש"י שבאו "למעט אהרן מן הדרכות".

(עי' לקוטי שיהות חייג עמ' 20)

"עבודת משא – כמשמעו"

– מאי קמ"ל?

כל הבא לעבוד עבודה עבודה ומשא
באוהל מועד

עבודת עבודה – הוא השיר במצולתים וכונות שהיא עבודה לעבודה אחרת. ועבודת משא – כמשמעו (ד, מז. רש"י)

הקשו המפרשים, מדוע צריך רש"י לפרש "עבודת משא – כמשמעו", דאיהו פירוש שולל רש"י בזה? ובשפתי חכמים תירץ "כלומר אע"פ שעבודת עבודה" פירושה "עבודה לעבודה אחרת" – "מ"מ עבודת משא אין פירושה עבודה למשא אלא כמשמעו, עבודה שהוא משא". אמנם פירושו צ"ע, שהרי, כלשון הרא"ם, "אין למשא עבודה אחרת", וא"כ גם בלי פירוש רש"י "כמשמעו" לא יתכן לפרש "עבודה למשא"!

ויש לומר הביאור בזה:

מנין הלויים כאן כלל רק אלו "מבן שלשים גו' ועד בן חמשים שנה", והטעם לגיל זה מפורש ברש"י (במדבר ד, ב) "מנה מהם את הראויין לעבודת משא כו' והפחות משלשים לא נתמלא כחו כו' והיותר מבן חמשים כחו מכחיש מעתה". והיינו, שמנין זה ה' כדי למנות את בעלי הכח הראויין לעבודות הדורשות כח חזק.

והנה, בעבודת הלויים מצינו כמה עבודות הקשורות למשא, אך אינן דורשות מאמץ וכח, והם: א. מה שנאמר לגבי בני מרי "זאת משמרת משאם" (ד, לא) שפירוש "משמרת" הוא "מנוי שהאדם ממונה עליו" (רש"י במדבר ג, ז). ונמצא שחלק מתפקיד בני מרי ה' לא רק לשאת בפועל אלא להיות ממונים שהדברים שהיו מופקדים עליהם יינשאו (גם על ידי אחרים, כעגלות וכיו"ב). ב. טעינת העגלות, שגם היא אינה "משא" בפועל, כי אם הכנה ל"משא".

ומעתה מובן מה שבא רש"י לשלול בפירושו, שאין לפרש "עבודת משא" שהיא "עבודה למשא", והיינו העבודות הקשורות למשא, כטעינת העגלות, ולהיות ממונה על המשא, אלא "עבודת משא כמשמעו", שמנין זה ה' רק כדי למנות אלו שהיו ראויים לשאת את המשא בפועל. כי, רק המשא בפועל דורש כח,

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

"רוח שטות" המסיתה את האדם לחטא

להיות "אשה כשרה" העושה רצון השי"ת / גם בשעת "מעשה בהמה" נותרת הנשמה בטהרתה / גם לאחר החטא יכול האדם לחזור להשי"ת ולהגיע לדרגות נעלות ביותר

אודות מצבו של האדם החוטא דרשו חז"ל (סוטה ג, א): "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות". והדבר נלמד מפרשת סוטה האמורה בפרשתנו (ה, יב) "איש איש כי תשטה אשתו" – "תשטה כתיב", מלשון שטות.

והנה, דבר זה ש"רוח שטות" שנכנסה באדם היא הגורמת לו לחטוא, הוא בכל החטאים:

נתבאר בסה"ק (ספר המאמרים תשי"ז עמ' 114 ואילך. וראה תניא פי"ד), שעל ידי כל חטא ועוון, גם חטא קל, "נעשה נפרד מאלוקות". ואם כן, זה שיהודי יכול להיכשל בדבר חטא אינו מובן כלל לכאורה, שהלא "בטבע כל ישראל שאינו רוצה בשום אופן, ואינו יכול כלל להיות נפרד מאלוקות"?

והטעם לזה שלפועל רואים שישנם חוטאים ר"ל הוא, כי רק כאשר מדובר אודות ניסיון על עבודה זרה, אזי ברור לאדם שנפרדים בזה מאלוקות, ואכן כל ישראל מוסרים נפשם בזה על קדושת שמו ית'. אבל בשאר חטאים יש "רוח שטות דסטרא אחרא שמכסה על האור והגילוי", ורוח שטות זו פועלת על האדם ש"אינו יודע ואינו מרגיש שנעשה על ידי זה נפרד מאחדותו ית', ונדמה לו כי הוא עוד ביהדותו כאשר הי'". ומכיוון שה"רוח שטות" פועלת עליו לחשוב שאינו נפרד מאלוקות, מסוגל האדם לעבור על רצונו ית' ולהיפרד מאלוקות על ידי החטאים.

והנה, מכיוון שעניין רוח שטות הגורמת לחטא נלמד מפרשת סוטה, מובן שכל עניין של חטא, איזה שיהי, קשור בעצם מהותו לדין של "כי תשטה אשתו". והדבר צריך ביאור, שהלא "כי תשטה אשתו" הוא חטא חמור ביותר, ואיך מתאים ללמוד מזה שכל העבירות גם הקלות ביותר באות מרוח שטות?

להיות "אשה כשרה" העושה רצון השי"ת

מסופר בזהר (ח"ג רכא, ב), ששאל פילוסוף אחד את ר' אלעזר, מדוע כל העמים אוכלים מאכלים טמאים והמה חזקים, ואילו בני ישראל אינם אוכלים מאכלים אלו, והם חלשים?

וענה ר' אלעזר במשל: לב האדם אינו סובל פסולת כלל, ואפילו דקה מן הדקה, ומכל מקום הוא הרך וחלש יותר מכולם, ואילו שאר האיברים מסוגלים לקבל גם את הפסולת ומכל מקום חזקים המה. וכן הוא בנוגע לבני ישראל שהם המובחרים מכל העמים, ודווקא לכן אינם יכולים לסבול את הפסולת הרוחנית, משום שככל שמדובר בדבר נעלה יותר, הרי הוא עדין ורך יותר, ואינו יכול לסבול עניינים של פסולת וטומאה כלל.

ובזה תתבאר השייכות בין כל חטא ועוון, לבין "כי תשטה אשתו":

בני ישראל נקראים "אישה" כביכול להקב"ה. מהותה של "אישה כשרה", הוא במה שהיא "עושה רצון בעלה" (תדב"א פ"ט). האישה היא קרובה לבעלה, ומשום כך מצפים ממנה שתעשה כל רצונו. ומעין זה הוא בבני ישראל שמכיוון שהם עם קרובו ו"אשתו" של השי"ת, הרי הם צריכים למלא את כל רצונו של השי"ת. ואם ח"ו יהודי אינו ממלא את רצון השי"ת, ואפילו רצון קל, הרי אינו עושה את "רצון הבעל", ואינו "אישה כשרה".

אילו לא היו בני ישראל בגדר "אישה" להשי"ת, אזי אין מרידה במה שאינם עושים רצון השי"ת, שהלא אין מצפים מהם לקיים את רצונו. אבל יהודי שנכשל אפילו בחטא קל ביותר – הרי מחמת מעלתו העצומה וקרבתו להשי"ת, נפרד על ידי חטא זה מאלוקות לגמרי. וכמשל הלב שאינו יכול לסבול אף את הפסולת הדקה ביותר.

יתר על כן: לא בחטא בלבד נפרד איש ישראל מאלוקות, כי אם גם במה שאינו מפריש עצמו מתענוגות עולם הזה המותרים. ציוותה תורה "קדש עצמך במותר לך" (יבמות כ, א), וממילא כאשר יהודי אינו מקדש עצמו ופורש אף מן המותר, הרי הוא עובר על רצון השי"ת שחפץ בכך, ויצא מגדר "אישה כשרה העושה רצון בעלה".

ועל כן נמשלו ונרמזו כל החטאים בחטא ד"כי תשטה אשתו", כי חטא זה שייך דווקא באשת איש. וכמו כן מה שבכל חטא נפרד איש ישראל מהשי"ת – הוא משום מעלתו שנחשב "אישה" כביכול להשי"ת.

גם בשעת "מעשה בהמה" נותרת הנשמה בטהרתה

האישה שעליה דיבר הכתוב אינה אישה שחטאה בוודאי, שהרי רק ספק נטמאה. ומכל מקום קוראה הכתוב בשם "כי תשטה", והיא צריכה להביא מנחת שעורים מאכל בהמה, משום שמעשי "מעשה בהמה" (סוטה טו, ב). והדבר תמוה: מדוע נקראת "תשטה" בוודאי מלשון שטות, ורואים את מעשי כמעשה בהמה, והלא אין וודאות שחטאה, ורוב בנות ישראל כשרות הן?

והביאור בזה הוא, שעצם מה שהכניסה עצמה למצב שחושדים בה שנטמאה, הרי זה עצמו "רוח שטות", ו"מעשה בהמה". כי בת ישראל צריכה להיות במצב שאין עלי' חשד כלל.

אמנם, מאידך, למרות חומרת החשד, הרי זה לשעה קלה בלבד, ולאחר מכן מתברר שלא נטמאה. ואזי מביט הכתוב "ונקתה ונזרעה זרע".

וגם בזה דומה פרשת סוטה לכל עניין של חטא בבני ישראל:

כאשר רוח שטות פועלת על היהודי והוא נופל בדבר חטא, אין זה שנטמא באמת להקב"ה ח"ו. ביהודי יש נשמה אלוקית, שהוא ניצוץ אלוקי, ועליו נאמר "וכבודי לאחר לא אתן" (ישעי' מב, ח) – הנשמה אינה יכולה ליפול ברשות הטומאה. ואין זאת אלא שלפי שעה הוא במצב של "מעשה בהמה", אבל לא נטמא ח"ו. וגם במצב זה אינו נשאר, אלא סופו ששב בתשובה ו"לא ידח ממנו נידח".

גם לאחר החטא יכול האדם לחזור להשי"ת

ומזה ילמד האדם בעבודתו הפנימית:

כאשר נכנסת באדם רוח שטות, והוא נכשל בדבר עבירה, עבירה בדקות, או בעבירה של ממש מדרבנן, או אפילו יותר מכך רח"ל, עלול הוא לחשוב ש"עזבני ה', וה' שכחני" (ישעי' מט, י).

על כך מודיע הכתוב, שגם כאשר "כי תשטה אשתו" – שנכשל האדם ברוח שטות ובחטא, הרי באמת לא נטמא – שנשמתו נותרה שייכת להשי"ת, וסוף דבר שמותרת לבעלה – ומתקשר מחדש להשי"ת.

יתר על כן: בנוגע לאישה נאמר בכתוב שהיא מתברכת, ב"ונקתה ונזרעה זרע". ודרשו חז"ל הייתה יולדת בצער יולדת בריווח, נקבות יולדת זכרים, ואית דאמר שאם הייתה עקרה – נפקדת (סוטה כו, א). וכמו כן הוא במי שנכנסה בו רוח שטות וחטא, שסוף כל סוף יחזור לעבודת את השי"ת עד שיגיע לדרגות נעלות ד"בנים זכרים:

"בנים" קאי על מידות הנולדות בלב האדם, והן אהבת השי"ת ויראתו. והנה, הזכר

הוא בבחינת משפיע והנקבה בבחינת מקבל. ו"בנים זכרים" היינו שהאהבה ויראה אינן נשפעות עליו מלמעלה, אלא הוא התייגע והתבונן והולידן בכח עצמו, שאזי האהבה ויראה הן נעלות ביותר (ראה לקוטי תורה ב, ב ואילך).

ואף שעתה הוא במצב של "כי תשטה אשתו", ובמעמד של "מעשה בהמה", הרי נשמתו לא נפרדה מהשי"ת, וביכלתו לבוא אף לדרגות נעלות ד"בנים זכרים". ועד שבסוף יהי' יחוד הבעל ואשתו, דהיינו גילוי השכינה בנשמתו, שבזה מתגלית פנימיות הנשמה, שמעולם לא נטמאה.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

מחיקת המגילה ברוחניות

הדין דסוטה הוא – שכאשר האיש מקנא לאשתו, באמרו "אל תסתרי עם איש פלוני", ולא שמעה בקולו, נקראת סוטה, וישנם כמה דינים שצריכים להעשות בה, כמבואר בפרטיות בפרשתנו. ומובא בגמ' (סוטה כה, א) שבמקרים מסוימים יכול הבעל למחול על קינויו, והרי זה כאילו לא קינא לה מעולם. ובירושלמי (סנהד" פ"ח ה"ו) איתא שמחילה זו מועלת רק "כל זמן שלא נמחקה המגילה", אך לאחר מחיקת המגילה – לא מועלת המחילה כלל.

ויש לבאר זה בעבודת האדם לקונו:

איש ואשה למטה הם דוגמא להקב"ה ונכנסת ישראל שנקראים איש ואשה. והקב"ה "מקנא" לכל אחד מישראל "לא יהי' לך אלקים אחרים על פני", שהוא דוגמת "אל תסתרי עם איש פלוני". "סתירה" זו מפני הקב"ה, הנמצא בכל מקום, הוא ענין הגאווה, שעליו אומר הקב"ה "אין אני והוא יכולים לדור" (סוטה ה, א), ונמצא, שגאווה היא כמו "סתירה" מהקב"ה כביכול, הפועלת על המתגאה דין "סוטה" רוחני.

אמנם "כל זמן שלא נמחקה המגילה" יכול הקב"ה – ה"בעל" – למחול על קינויו:

מחיקת המגילה היא על ידי שמפרידים את האותיות מהקלף. וענין זה מורה שגם קודם המחיקה לא היו דבר אחד; אילו היו דבר אחד, לא הי' שייך להפריד ולמחוק את האותיות. ולכן, באותיות החקיקה, כיון שהן מציאות אחת עם הדבר שעליו הן חקוקות, לא שייך למחוק את האותיות לבדן, אלא אם כן מסירים חלק מהדבר שעליו הן חקוקות.

ולכן, בשעה ש"לא נמחקה המגילה", היינו,

כשיהודי לומד תורה באופן של חקיקה, שלא שייך למחוק ח"ו את אותיות התורה ממנו, כיון שהוא והתורה הם דבר אחד, הנה אף אם היתה אצלו "סתירה", שנכנסה בו גאווה – הרי מחילה מלמעלה מבטלת הכל, והרי הקב"ה הוא "רב לסלוח".

אבל אם "נמחקה המגילה", שזה מורה שגם לפני זה היו הוא והתורה שני דברים – אפשר שהישות וגאווה חדרו בו מעבר לעבר, ואז יש לו דין של "סוטה". ואז תקנתו להביא מנחה משעורים, מאכל בהמה (סוטה יד, א), בשיעור "עשירית האיפה" – שמורה על דלי דלות (ויקרא ה, יא). והיינו, שתקנתו של בעל גאווה זה היא לפעול בעצמו את הידיעה והרגש שהוא "עני ברדע" (ראה נדרים מא, א), וכמו בהמה (ראה חולין ה, ב) שאין לה דעת כלל, ואזי "ונקתה ונורעה זרע" שיתתקן ויתנהק ויטהר מגאוותו ויחזור להקב"ה.

(ע"פ לקוטי שיהות ח"ד עמ' 1032 ואיל"ך)

למה נפסק הקול?

ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו גו' מכין שני חברובים וידבר אליו

יכול קול נמוך, תלמוד לומר את הקול, הוא הקול שנדבר עמו בסיני, וכשמגיע לפתח ה' נפסק ולא הי' יוצא חוץ לאוהל
(ז, פט. רש"י)

לכאורה צריך ביאור מהו הצורך לנס גדול כזה, שכשיגיע הקול לפתח אוהל-מועד שוב לא ישמע, ומה בכך שיצא חוץ לאוהל מועד? ויש לומר שרש"י מתרץ זה בדיק לשונו "הוא הקול שנדבר עמו בסיני":

ב"קול שנדבר עמו בסיני" רואים שלאחרי מתן תורה – "במשוך היובל" – נפסק קול זה

פנינים

כדי שנוכל לפעול את מטרת בריאת העולם, לגלות את אור השכינה גם במקום שאין בו "קולו" ודיבורו של הקב"ה, ורק האדם ע"י עבודתו מגלה שם את אור הקדושה.

ועל דרך זה הוא בענין קולו של הקב"ה שנשמע רק למשה, ש"הוא הקול שנדבר עמו בסיני", שבאם ה' הקול ממשיך ונשמע גם מחוץ לאוהל מועד ומגיע לכל קצווי תבל, הרי לא היתה עבודת ה' מתוך בחירה ולא ה' שייך לגלות קדושה גם ב"תחתונים", כי אז ה' העולם כולו בכחינת "אוהל מועד". ולכן פסק הקול, כדי שנוכל לפעול ולהמשיך קדושה גם במקום וזמן שלא נשמע קולו של הקב"ה.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"י"ג עמ' 22)

ולא המשיך עוד, וכדברי רש"י "כשימשוך היובל הוא סימן סילוק שכינה והפסקת הקול" (יתרו יט, יג). והטעם לזה שלאחרי מתן תורה פסק ה"קול גדול" של הקב"ה הוא כי אילו ה' נמשך קול זה לעד לא ה' ענין ה"בחירה חפשית" קיים כלל, שהרי כאשר נשמע קול השכינה האומר "אנכי ה' אלקיך", ברור שלא ה' מקום לעבירה, ולבחור באופן הפכי.

ויתירה מזו: בתנחומא (פרשתנו, טז) מובא שהסיבה והתכלית שלשמה ברא הקב"ה את העולם היא על מנת לפעול שתהי' לו יתברך "דירה בתחתונים", והיינו, שגם במקום "תחתון" – שאין בו גילוי שכינה, גם שם יפעלו ישראל ע"י עבודתם ויביאו לשם אור הקדושה. ולכן פסק קולו של הקב"ה לאחרי מתן תורה,

חידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

גדר הנזירות דשמשון ושמואל

יקשה בדברי הרמב"ם והש"ס בדין נזיר שמשון דאינו כנזיר עולם ואעפ"כ ילפינן לנזירות שמואל מנזירותו / יפלפל ע"פ דיני נזירות וסברות המפרשים - היאך הי' חלות נזירות בשמשון ושמואל, ויחדש סברא דדמיא לגדר גר שנתגייר בקטנות

הרי זה נזיר עולם".

ויעדיין יל"ע בגדר נזירות זו דשמואל, ובהקדים דין נזיר המבואר בפרשתנו, שאסור ביין ותער ואינו נטמא למת, מצינו בו ב' סוגים - נזיר לזמן קצוב (שלושים יום או יותר) ונזיר עולם לכל חייו, שבשניהם חלים דיני נזיר שבפרשה (עי' בספרי פרשת נזיר כיצד ילפינן להו מקראי), ורק שנזיר לזמן אסור לגלח עד סוף ימי נזרו, ונזיר עולם מגלח (ומביא הקרבנות שעם הגילוח) כשהכביד שערו (מ"ב חודש לי"ב חודש), עי' כ"ז ברמב"ם שם הי"ב. אולם נזירות שמשון היא סוג מיוחד שאינו מפורש בתורה אלא בנביאים (כהפטרת פרשתנו) ונק' בל' הש"ס "נזיר שמשון" (הנוהג לדורות בנודר על עצמו להיות נזיר כשמשון), דשמשון לא הי' דינו כנזיר סתם, דאף

תנן בסוף נזיר "נזיר הי' שמואל כדברי ר' נהוראי שנאמר ומורה לא יעלה על ראשו, נאמר בשמשון ומורה ונאמר בשמואל ומורה מה מורה האמורה בשמשון נזיר אף מורה האמורה בשמואל נזיר. א"ר יוסי והלא אין מורה אלא של בשר ודם. א"ל ר' נהוראי והלא כבר נאמר ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני, שכבר הי' עליו מורה של בשר ודם". ופרש"י דשמשון הי' נזיר כדאמר קרא גבי' "ומורה לא יעלה על ראשו כי נזיר אלקים יהי' הנער מן הבטן", ונחלקו הנך תנאי אי נילף בגזירה שוה דמורה האמור בשמואל אף הוא לענין נזירות. ופסק הרמב"ם לדינא בהל' נזירות פ"ג הט"ז "שמואל הרמתי נזיר עולם הי', לפיכך האומר הריני כשמואל הרמתי כו'

אף מורה האמורה בשמואל נזיר" משמעו גז"ש, ועוד ועיקר, דהל' "מה מורה כו' נזיר כו' נזיר" (ולא "מה מורה כו' תער כו' תער", או עכ"פ כעין הל' שבסיום הענין "מורה של מתכות" או "של נזירות") – משמע שאי"ז (רק) גילוי מילתא בפירוש תיבת "מורה", אלא ענין נזירות שמואל ילפי' מנזירות שמשון.

והנראה בכ"ז בהקדים קושיית הרד"ק (שמואל א א, יא) גבי נדר חנה, דהאריך לתמוה איך זה שיחול נדר שלה על בנה שיהי' נזיר, ועוד שלא הי' בעולם, ואפילו הי' בעולם הרי האיש מדיר את בנו בנזיר ואין האשה מדרת את בנה בנזיר (נזיר כח:), עיי"ש.

והנה עד"ז יש להקשות גם בנזירות שמשון, דגם בו היתה חלות נזירות (ולא רק דין בהנהגה, שצריך לנהוג בפרישות דנזיר), כמשמעות ל' הרמב"ם שרק לא הי' "נזיר גמור" (וראה קול הרמ"ז לנזיר פ"א מ"ב). וצ"ע דכיון ש"לא נדר בנזיר אלא המלאך הפרישו מן הטומאה", כנ"ל ל' הרמב"ם, איך בכח המלאך להחיל עליו דין נזירות, דמלאך לכאוי אין בכחו אלא למסור הוראה והנהגה שצריך לעשות וכיו"ב (ובאמת מסיפור הכתוב נראה להדיא שהמלאך לא החיל דין אלא הורה הנהגות שינהג).

והנה ודאי אין לומר שמשון ושמואל היו נזירים מפני שקבלו הם נזירות על עצמם, דלא מצינו רמז על כך בכתוב, והרמב"ם כתב בפירוש שמשון "שהרי לא נדר בנזיר", וגם ממתני' עולה להדיא דנזירותם באה מהל' "מורה"

שנזיר לעולם הי', לא היו עליו כ"ל דיני נזירות והותר להטמא למת (ואכן אשכחן בקרא שנטמא להם), כמבואר כ"ז בנזיר ד. ואילך, וברמב"ם שם הי"ג-ד: "שמשון לא הי' נזיר גמור, שהרי לא נדר בנזיר אלא המלאך הפרישו מן הטומאה, וכיצד הי' דינו, הי' אסור ביין ואסור בתגלחת ומותר להטמא למתים. ודבר זה הלכה מפי הקבלה. לפיכך מי שאמר הריני נזיר כשמשון, ה"ז נזיר מן התגלחת ומן היין לעולם כו' ומותר להטמא למתים" (ועוד נשתנה דין נזיר שמשון מנזיר עולם סתם בכמה מילי ואכ"מ). ומעתה יש להקשות טובא לענין נזירות שמואל, דמאחר שר' נהוראי יליף לה בגזירה שוה שמשון, וקיי"ל דאין גזירה שוה למחצה (זבחים מח. ועוד), צ"ל דהי' שמואל דומה לשמשון בגדר הנזירות, ושוב צ"ע מה שסתם הרמב"ם "שמואל הרמתי נזיר עולם הי'" ותו לא, דמשמע שהיו כ"ל דיני נזירות עליו, וכמו שפסק התם לדינא דהנודר על עצמו נזירות כשמואל הוי נזיר עולם רגיל ולא נזיר שמשון, ובכלל לפ"ז צ"ע גוף הלימוד דשמואל משמשון, איך אפשר כלל ועיקר שילמוד נזיר עולם רגיל ממי ש"לא הי' נזיר גמור".

והמפרשים הציעו (עיי' רדב"ז לרמב"ם פ"ד הט"ז, אורח מישור סוף נזיר, קול הרמ"ז על המשנה ועוד) דהילפותא משמשון אינו בגזירה שוה אלא גילוי מילתא בעלמא ד"מורה" ענינה נזירות (ודלא כר' יוסי שפירשו יראה), ושוב ידענן דכוונת נדר זה לעשותו נזיר עולם. איברא דל' המשנה "נאמר בשמשון ומורה ונאמר בשמואל ומורה מה מורה האמורה בשמשון נזיר

הי' חיוב של חנה על עצמה לנהוג בו מנהגי נזירות), אמנם כשהגדילו שמואל ושמשון ולא מיחו, אלא המשיכו להתנהג בהנהגת נזירות, פעל בהם הדבר קדושת נזירות למפרע - כל אחד כדינו. פי' דלא הי' זה בגדר נדר שלהם (שצ"ל בקבלה בדבור או עכ"פ בלב) אלא שזה שהמשיכו בהנהגת הנזירות כמקודם (העדר המחאה), פעל בהם חלות קדושת נזירות למפרע.

ועפ"ז תחזור לנו היטב דעת ר' נהוראי, דיליף נזירות שמואל מנזירות שמשון אע"פ שמשון לא הי' "נזיר גמור" ו"הי' מותר להטמא למתים כו'". דלפנה"ל יש לתרץ, דאכן לימוד זה אינו (רק) גילוי מילתא משמשון ש"מורה" פירושו תער, אלא יש כאן גזירה שוה, כפשטות לשון המשנה, ואין גזירה שוה למחצה אלא לכולא מילתא, כי ר' נהוראי למד משמשון בגז"ש גדר דין זה שהעדר המחאה על הנהגת "ומורה לא יעלה", דהיינו הנהגת נזירות, תוכנה (אינו ענין המוסיף בכמות, לאסרו בענינים נוספים שלא נאסרו עליו עד אותו הזמן (כגון טומאה למתים בשמשון), אלא) שבאותם ענינים שהי' מצווה בהם ונהג בהם מקודם, העדר המחאה פעל והוסיף באיכות - אשר דין ההנהגה בנזירות נעשה לקדושת נזירות (למפרע). ומזה למדים בנוגע לשמואל, שמהעדר מחאתו על ההנהגה שנהגה עמו חנה עד אז - מחמת נדרה - נעשה (למפרע) לענין של קדושת נזירות בשמואל.

האמור בציווי המלאך (בשמשון) ונדר האם (בשמואל). אבל מאידך כיון שהאם והמלאך אין בכוחם להחיל נזירות, על כרחך דאין זאת שהם פגעו החלות, אלא הנדר והציווי היו סיבה שגרמה לדבר אחר לפעול החלות.

ויובן בהקדים דוגמא מדין גר קטן שמטבילין אותו על דעת ב"ד וכן גר קטן שנתגייר ביחד עם אביו (עיי' בכל הבא להלן במפרשים לכתובות יא. ונדרים יז. טוש"ע יו"ד סרס"ח), ובדינם של אלו מפורש "הגדילו יכולין למחות", וכיון שהגדילו שעה אחת ולא מיחו שוב אינם יכולין למחות. ולכאור' דין זה קשה להעמיסו בסברא, דכיון שהקטן נעשה גר בעת שגיירוהו איך יש בכח מחאתו להפקיעו עכשיו מגדר ישראל ולעשותו גוי כמו שהי' מעיקרא, וי"ל ההסברה בזה - כי הגירות שבקטנותו היא (רק) המעשה השייך אל הגירות, אבל עדיין אין כאן התוצאה ועדיין לא חלה עליו גדר קדושת ישראל עד שיהגדיל, מיהו כשהגדיל ולא מיחה שוב נעשה קדוש בקדושת ישראל למפרע, ולכן אינו צריך טבילה בשנית (ולא הטפת דם ברית), אלא די עבור זה במעשה הגירות (של הב"ד או של אביו) שנעשה בקטנותו (ובאמת עד"ז - ולא ממש - הוא בכל גר שמל ועדיין לא טבל, דעדיין ביכלתו לבטל הברית כו' וה"ה גוי כדמעיקרא, ואכ"מ).

ומציין זה הוא בנדר"ד, דציווי המלאך רק חייב בדין והנהגת נזירות (כעין איסור לעבור על דברי נביא, עי' מהרי"ט ח"א ס"כ), איסור גילוח ויין, וכן נדר חנה חייב רק לנהוג בהנהגה של פרישות (ואף זאת

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

רב בקעה מצא וגדר בה גדר

אין מקום לעשות פשרות בעניני תורה ומצוות, הדרך הישרה היא הוספת גדרים וסייגים לחיזוק שמירת התורה ומצוות

איש או אשה כי יפלא לגדר נדר נזיר

למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה, לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקלה יזיר עצמו מן היין, שהוא מביא לידי נאוף (נשא ו, ב. רש"י)

רוחות מנשבות בעולם

...בקישור להנ"ל ולתוכן מכתבו בביאור מאמרי רו"ל השונים בנוגע לרב, ו"דברי פי חכם חן", הנה באתי למלאות אחרי דבריו (ולפלא שלא הזכיר דוקא מאמר רבותינו ז"ל אודות רב הבא להלך, שהוא קו היותר אפייני בחיי רב ופעולותיו, וממנו הוראה גלויה ויסודית לימינו אלו), והוא מאמר רבותינו ז"ל (עירובין ו, א): "רב בקעה מצא וגדר בה גדר". ושם נסמן.

היינו כשבא רב מארץ ישראל (וידוע פירוש רו"ל בבראשית רבה "למה נקרא שמה ארץ - שרצתה לעשות רצון קונה"; וישראל, כמו שנאמר: "כי שרית עם אלקים ואנשים - אף בחשכת הליל, וגם נותר לבדו - ותוכל") לבבל (בלולה היתה, אור וחושך משמשים בערבובי, תערובת טוב ורע, קודש וחול, בלכול הגבולים), הנה בכבל עצמה התרחק למקום שלא הי' בו תורה (אגרת רש"ג), וכלשון רש"י 'בקעה מצא' - "שהיו מזלזלים במצוות" (ולכאורה תמוה, איך אפשר שאיש יהודי יזלזל במצוותיו של אביו שבשמים, שהן חיותו והפורש מהן - כדגים הפורשים מן הים, וכידוע פתגם רבינו הזקן: "יהודי אינו רוצה ואינו יכול להתנתק מאלקות" ("א איד ניט ער וויל און ניט ער קען זיין אפגעריסן

(1) קהלת י, יב.

(2) בראשית לב, כט.

פון אלקות" – לכן מבאר רש"י הסיבה להזלזול – "עמי הארצים היו"³.

ובמצב כזה רוחות מנשבות בעולם ומורים להקל עול התורה והמצוה ולעשות פשרות, לכה"פ לאיזה זמן, כדי להמשיך את לב עמי הארצים ולקרבתם לתורה ולמצוה על ידי שיקלו מעליהם, ז.א. מעל גופם ונפשם הבהמית, עול מלכות שמים, ומלבישים זה בלבוש של יראת שמים, אשר כדאי לוותר על הטפל כדי לשמור על העיקר וכו' ;

רק על ידי גדר וסיג נוסף תשמר הבקעה והאנשים אשר בה

הנה רב, רבן של בני הגולה, שהביא תורתו של רבינו הקדוש לכבל, קבע בה מסמרים : אם ישנה בקעה – לא זו הדרך לעשות בה פשרות להקל המשא. וכמאמר הנביא 'מושכי העון בחבלי השוא – וכעבות העגלה חטאה' ;

וכידוע המשל ששמענו מאת כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר איש ההולך בדרך המלך ובמשך הזמן מוצא עצמו בחשכת היער בין חיות רעות, הנה לא נעשה הדבר בבת אחת, שמאם הדרך קפץ לסככי היער, אלא שתחילת הנטי' היתה כחוט השערה, ושערה לשערה מצטרפת לשטח גדול.

והוראת רב, לימיו ולדורי דורות, ובפרט בזמננו, זמן טשטוש הגבולים ובלבול הערכים מאין כמוהם, אשר במקום בקעה הנה אדרבה צריך לגדור גדר ולעשות סיג נוסף, ואך ורק באופן כזה נשמרת הבקעה ונשמרים האנשים אשר בה.

הקמת מחיצה ומניעת טשטוש בכל תחום

רואה אני בספרו אשר חננו ה' בלשון למודים, וכה שמעתי מכמה אנשים שהיו נוכחים בנאומיו. ויהי רצון מהשי"ת שישתמש בכשרונו זה ללכת בדרך הסלולה הנ"ל, המסורה לנו מרבותינו שבגולה (סנהדרין יז, ב), אשר בכל מקום שימצא בקעה, הן בחוץ לארץ ועל אחת כמה וכמה בארץ אשר "עיני ה"א בה"⁵, פלטין של מלך מלכי המלכים הקב"ה, הנה יגדור בה גדר. וידועה הבטחת השי"ת⁶ : "פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם".

(3) לשון רש"י עירובין ו, א : "בקעה מצא – עמי הארצים היו ומזלזלים במצות והחמיר עליהן לעשות סיג להרחיקן מן העבירה כאדם הגודר בקעה פרוצה לשומרה".

(4) ישעיה ה, יח. ופירש"י עה"פ : "גוררים יצר הרע עליהם מעט מעט בתחילה בחבלי השוא כחוט של קורי עכביש, ומשנתגרה בהם – מתגבר והולך עד שנעשה כעבות העגלה שקושרין בו את הקרון למשוך".

(5) דברים יא, יב.

(6) שהש"ר ב, ב.

ואופייני הדבר, אשר בשלושת המקומות המובאים בש"ס שרב בקעה מצא וגדר בה גדר, הנידון הוא הקמת מחיצה ומניעת טשטוש גבולים - הן בדומם, הן בצומח, הן בחי: בענין מחיצה והבדל בדומם, במקום - בין רשות היחיד (יחידו של עולם) לרשות הרבים (עירובין ו, א), הפרש בין (האדם) עץ השדה לח וחי (על ידי ואתם הדבקים בה' אלקיכם - חיים) ויבש ומת (עירובין ק, ב), וגדר בענין בשר בחלב (חולין קי, א) - שענינו ענין כלאים בחי ותערובות מין שלא במיני' (תקוני זהר תי"ד. רקאנטי ושל"ה פ' משפטים ועוד).

(אגרות קודש ח"ז עמ' ריה-ט)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'

מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

אין להחליף את השליחות

לכל נשמה תפקיד מיוחד בעולם; סיפורם של 'נשמות הטועות' שהשתדלו בעשיית טוב אך לא מילאו את התפקיד המושט עליהן והמותאם להן

איש איש על עֲבֹדָתוֹ וְעַל מִשְׁאֹוֹ

(נשא ד, מט)

כל נשמה והשליחות שנועדה לה

כפי שהנשמות עומדות למעלה אין שום הבדל בין נשמה של בן תורה לבין נשמה של איש פשוט, וכן בהתגלותן אין שום הבדל בין נשמה לנשמה. הוד כ"ק רבנו הזקן גילה שהנשמות מתאימות אפילו בהתגלותן (תניא פל"ב).

לכאורה כיצד הן דומות? יהודי שכשמתעורר משנתו בשעה שלוש לפנות בוקר והמחשבה הראשונה שלו היא תוספות, רמב"ם, רא"ש - כפי שסיפר לי 'גדול' מסויים, שמלבישת הבגדים התחתונים עד לנטילת ידיים תורצו לו שתי תוספות - עד ליהודי בעל עגלה שמתעורר משנתו, נוטל ידיו, ומצווה לאשתו להשקות את הסוסים ולתת לה מספוא, כי הוא רץ בינתיים לבית הכנסת לצאת ידי חובת תפילה ("אפדאוונען") - זו מלה קשה ("אפדאוונען"), אך בעל העגלה מבטא זאת מבלי להתבונן במה שהוא אומר - אם ישאלו עליו שתאמר שהוא כעת בבית הכנסת, ולמרות שהוא מתפלל במנין, מכל מקום, כיצד יכולים לומר ששתי הנשמות שוות?

אלא הענין הוא, לכל נשמה השליחות שלה, ומצד כח המשלח - כל הנשמות שוות. כל נשמה נשלחת לבצע שליחות שלה.

נשמות הטועות

...כאשר הנשמה יורדת מלמעלה להתלבש בגוף – יש לה השליחות שלה, אלא שיש להשתדל שלא להיות מן הנשמות הטועות.

כפי שמספרים בשם הוד כ"ק רבנו הזקן סיפור מגביר ובעל העגלה שלו.

בעלי עסקים עשירים מזמנים עברו היו נוסעים להשיג סחורה רק בזמן מסויים בשנה, ובשאר הזמנים היו עוסקים בתורה. אירע שגביר ובעל העגלה שלו הגיעו לעיר ביום שישי אחר הצהריים. הגביר הלך לטבול לכבוד שבת, לבש בגדי שבת והלך לבית הכנסת. בלכתו ברחוב נתקל בעגלה גדולה ששקעה בבוץ, ומכיוון שעליו לקיים "עזוב תעזוב", ניגש לעזור. והיות שלא היתה לו שייכות לעבודה כזו, התלכלך כולו, ניזק ונעשה לבעל מום, וכך הגיע לבית הכנסת להתפלל מלוכלך וניזוק.

ואילו בעל העגלה הלך אחרי המרחץ לבית הכנסת, הגיע לשם בשעה מוקדמת ואמר בינתיים תהילים. בפגשו בהרבה אורחים עניים שהגיעו ממרחקים, הזמין אותם אליו לשבת, עד שהגיעו למספר של עשרה. אחרי קבלת שבת כשרצה הגבאי לחלק את האורחים בין הבעלי-בתים שבעיר, אמרו כל האורחים שיש להם כבר היכן לאכול.

אחרי התפילה חזר הגביר לאכסנייתו ניזוק ואילו בעל העגלה מוביל איתו עשרה אורחים לאכול סעודת שבת. הגביר קיים מצות "עזוב תעזוב", ובעל העגלה – מצות הכנסת אורחים.

לאחר מאה ועשרים, כשדינם בא לפני בי"ד של מעלה, פסקו שעל בעל העגלה לרדת למטה לקיים מצות "עזוב תעזוב" ועל הגביר לרדת ולקיים מצות הכנסת אורחים.

לכל אחד ישנה השליחות שלו, אלא שיש לדעת מהי השליחות, שלא להחליף בשליחותו של השני. כפי שהוד כ"ק רבינו הזקן מסביר את מאמר רז"ל "אבוך במאי הוי זהיר טפי", זהיר – להאיר, מלשון זהירות, כלומר על ידי איזו מצוה האירו יותר.

אך מצד כח המשלח – כולם שווים.

(תרגום מספר השיחות ה'תש"ד עמ' 153 ואילך - ספר השיחות ה'תש"ד המתורגם ללח"ק עמ' קמ ואילך)

הוספה

לקט מתוך דברות קודש
בעניני הוראה, הדרכה וחיזוק בעבודת השי"ת
דברים אלו לא הוגחו על ידי רבינו, ובאו כאן כמעט ללא עריכה,
באופן שנאמרו, מלבד שינויים קלים להקל על הקורא

כל היום אי' אלקיך!?

ענייני "עמי הארץ" שאצל היהודי עצמו / יראת ה' "פחד היהודים" צריך
להשפיע על כל היום / כשאומות העולם מכירים בכך מסייעים ליהודי / "והנה
ה' נצב עליו" כל היום כולו!

במגילת אסתר כתוב "ורבים מעמי הארץ מתייהדים כי נפל פחד היהודים עליהם",
הנה "עמי הארץ" אין רק הפירוש כפשוטו, לאומות העולם, אלא ישנו ענין "עמי הארץ"
שבישראל גופא:

עניני התומ"צ שבישראל – אינם שייכים כלל אצל אוה"ע, "עמי הארץ" כפשוטם,
ובהם מודגשת מעלתו של איש ישראל, ש"ה' הוא נחלתו", ולכן ניתנו לו רמ"ח פיקודין
שהם רמ"ח אברים דמלכא;

אבל ישנם גם עניני הרשות, צרכי הגוף ועניניו, אכילתו ושתייתו וטיולו ומסחרו כו'
(כל העשרה דברים שנימנו ברמב"ם), אשר, לעיני בשר שוים הם אצל איש ישראל כמו
אצל עמי-הארץ, להבדיל, ובמילא, ענינים אלו הם בבחינת "עמי הארץ" שבישראל גופא.
ובענין זה היא הבחינה לידע שיהודי זה הוא בעל מסירת-נפש ("א' מסירת-נפש איד"):

בשולחן-ערוך אין אמנם ציווי על מסירות נפש, אבל, הדין הוא שכאשר יהודי
אומר "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", אזי צריך להיות "אמליכתי" למעלה למטה
ולד' רוחות". ובפרט ע"פ הפירוש הפנימי, שבק"ש צ"ל הענין דמסירת-נפש בכח,
כפי שממשיכים מיד לאחר זה: "ואהבת את ה' אלקיך גו' בכל נפשך", "אפילו נוטל
את נפשך", "ובכל מאדך" – "בכל מדה ומדה שהוא מודד לך". דהיינו אפילו יסורים
שקשים ממיתה, כמארז"ל "אילמלי נגדוה כו'", וגם באופן כזה צריך להיות "ואהבת",
"לקבולינהו בשמחה" – "עבדו את ה' בשמחה".

ובכן: הצורך להתנהג כן כאשר יהודי נמצא בעניניו, דהיינו בעניני יהדות, תורה
ומצוות – הוא בדרך הפשיטות, אבל עדיין אין זו ראי' שיהודי זה מיישם את מה שהקב"ה
מצפה ממנו;

אימתי יודעים ש"ליהודים היתה אורה", היינו שנמצאים במקום של אורה, ובמילא לא נכשלים כו', ומתנהגים כדבעי – כאשר גם "עמי הארץ מתייהדים", היינו, שגם עניניו של יהודי שנקראים בשם "עמי הארץ", אכילה ושתי' טיול ומסחר כו', שבהם נראים בני ישראל כמו עם בין העמים, הנה גם הם "מתייהדים", שניכר שהם מונהגים ע"י איש ישראל.

"נפל פחד היהודים" גם כפשוטו

ועוד זאת:

ההנהגה בעניני הרשות יכולה להיות באופן שלא יהי' ניגוד לענין התומ"צ, ולדוגמא, בשבת ויו"ט אינו שייך לעניני מסחר ועובדין דחול, כולל גם בהזמן דתוספת שבת ויו"ט, אע"פ שלכמה דעות אין זה אלא מדרבנן, וגם בימות החול בעסקו בעניני המסחר, אינו שייך לענינים של הסגת גבול, לשון הרע, ואפילו לא אבק לשון הרע, אע"פ שאין זה אלא מדרבנן.

הנהגה כזו מוכיחה אמנם ש"עמי הארץ מתייהדים", היינו, שניכר שהענינים הנקראים "עמי הארץ" מונהגים ע"י יהודי;

אבל, עדיין אין זה מספיק, אלא צריך להיות גם הענין ד"נפל פחד היהודים עליהם":
 "פחד היהודים" הוא המעמד ומצב דיראת ה' בעת ההתעסקות בענינים שנקראים בשם "יהודים" – בעת התפלה, לימוד התורה וקיום המצוות, והיינו, שההתעסקות בענינים אלו היא מצד פחד ה', באופן ש"גזירה גזרתי חוקה חקקתי" "ואין לך רשות להרהר בהן", ועד שאפילו בענינים שכליים אמרו חז"ל "אל יאמר אדם אי אפשרי כו' אלא אפשרי, ומה אעשה שאבי שבשמים גזר עליי", והיינו, שעומד באימה ובריאה, בידעו ש"ה' נצב עליו . . ומביט עליו ובוהן כליות ולב אם עובדו כראוי" (כמ"ש רבינו הזקן בתניא פרק מ"א).

ו"פחד היהודים" זה צריך להיות גם "עליהם", על "עמי הארץ", עניני הרשות של בני ישראל – שהרי "ה' נצב עליו" באופן תמידי, בכל מקום ובכל זמן, אפילו בעת השינה, שלכן "אדם מועד לעולם בין ער בין ישן", כי, אילו הי' אצלו הענין ד"פחד היהודים עליהם", אזי לא הי' קורה מעשה הנזק.

וכאשר רואים ש"נפל פחד היהודים עליהם", היינו, שיראת ה' שישנה בשעת לימוד התורה ובשעת תפלת שמונה-עשרה ובשעת תפלת נעילה ביוה"כ לפנות ערב ("פחד היהודים"), ישנה גם על "עמי הארץ", בשעת אכילתו ושתייתו ובעסקו במשאו ומתנו – הרי זו ראי' שנעשה הענין דפורים, "ונהפוך הוא", ו"ליהודים היתה אורה", ובמילא הולכים לבטח בדרך המלך, מלכו של עולם.

לְקִרְאַת שַׁבָּת

כה

והנהגה כזו פועלת גם על "עמי הארץ" כפשוטם – כמ"ש "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך":

אימתי יכול גוי לראות יהודי ולדמות את עצמו אליו – אין זה בשעה שיהודי מתפלל ולומד תורה ומקיים מצוות, כיון שהגוי אינו שייך לענינים אלו, שהרי "עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה", וגוי שהניח תפילין לא עשה ולא כלום;

אבל כאשר הגוי רואה יהודי באכילתו ושתייתו, שבזה יכול להידמות אליו, כיון שנכנס באמצע אכילתו, לאחר שברך ברכה ראשונה וקודם שברך ברכה אחרונה, ועד"ז בשעה שעוסק במשא ומתנו ובכל עניניו הגשמיים שבעולם הזה הגשמי – שאז "וראו כל עמי הארץ", שרואים אותו ומשתווים אליו,

ועי"ז – "ויראו ממך", כיון שגם אז "שם ה' נקרא עליך", כדרשת חז"ל "אלו תפילין שבראש" – תפילין דייקא, שאסור להסיח דעתו מהם וצריך לזכור את ה"אזכרות" שבתוכם, שזהו ענין "פחד היהודים", ובמילא מתבטלים כל הקטרוגים והנסיונות כו' שבאים מצד הגוים.

כל היום – אי' אלקיך!?

וענין זה מהוה הוראה לכל המקומות ולכל הזמנים:

צריך לדעת שאינו-יהודי אינו יכול לפעול העלם והסתר על יהודי, שהרי יהודי הוא "חלק אלקה ממעל ממש" . . . ובמילא צריכים הגויים להתבטל "כהמס דונג מפני אש".

והסיבה לכך שאינם בטלים בפועל היא – כיון שהאלקות שאצל היהודי היא בהעלם. וזהו מ"ש "באמור אלי (הגוי ליהודי) כל היום אי' אלקיך": הרי אתה בן אברהם יצחק ויעקב, וא"כ, מדוע אינו ניכר כך במשך כל היום (בהנהגתך בעניני הרשות) שהקב"ה הוא "אלקיך", כחך וחיותך? ... ואז יכולים להיות ענינים של גזירות כו', שגורמים להיפך השמחה – כמ"ש בהתחלת הפסוק "היתה לי דמעות".

אבל כאשר הגוי אינו יכול לשאול "אי' אלקיך", כיון ש"ראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" – אזי "נפל פחד היהודים עליהם" (לא רק "פחד היהודים" שבשעת התורה והתפלה, ולא רק על "עמי הארץ" בפנימיותם, עניני הרשות של בני ישראל, אלא גם) – על "עמי הארץ" כפשוטם, "ויראו ממך", שלא זו בלבד שאינם ענין המנגד המעלים ומסתיר, אלא שהם כקליפה סביב הפרי ששומרת על הפרי.

וזהו שאומרים ליהודי שניתן לו העולם כולו – "כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה", "כאו"א חייב לומר בשבילי נברא העולם", היינו, שכאשר יתנהג באופן שיהי' ניכר עליו ש"שם ה' נקרא עליך", לא רק בעבודתו בעניני תומ"צ ("היהודים"), אלא גם באכילתו ובשתיתו ו"בכל דרכיך", אזי יראה שכל העולם לא נברא אלא בשבילו, כדי שיהי' לו כל המצטרך בבני חיי ומזונא רויחא,

ואז - כמ"ש הרמב"ם בהלכות תשובה וסוף הלכות מלכים - יוכל לעבוד את ה' מתוך מנוחה, כיון שלא יהיו כל הענינים המבלבלים, ובמילא "תרבה הדעה והחכמה", עד ש"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

(פורים תשי"ה)

רוב עיסוקו ביום הוא בגשמיות..

איתא בגמרא "כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה". וכפי שמבאר הרמב"ם ע"פ משל מאיש חכם העוסק במושכלות, ש"כל האנשים אשר לא יציירו מושכל לנפשם . . נמצאו . . להיותם משמשים לאחד ההוא . . מפני שאדם חסר מאד ויצטרך לדברים רבים . . כדי להשלים בהם תקון מזונו . . לארוג מה שילבש . . על כן נמצאו שאר בני אדם לתקן אלו המעשים הצריכים אליהם במדינה, כדי שימצא החכם צרכו מזומן".

וכשם שהדברים אמורים בכללות העולם, כן הוא גם ב"עולם קטן" שבכל אדם גופא - שאף שרוב הזמנים מנוצלים לאכילה ושתיה ושאר צרכים גשמיים, ורק מיעוט זמן מנוצל לעסק במושכלות, מ"מ, מיעוט זה הוא העיקר, וכל יתר הזמן, שבו האדם עוסק בצרכיו הגשמיים, אינו אלא לצורך מיעוט זמן זה.

וכל זה אפילו מצד שכל אנושי כשלעצמו. ועאכ"כ כאשר עושים

חשבון כמה זמן מנוצל לענינים שיהודי אכן זקוק להם בחייו, דהיינו, הענינים הנדרשים ע"פ תורה, ובפרט ענינים הנדרשים ע"פ תורת החסידות - הרי זה בודאי מיעוט זמן ביותר לגבי שאר הענינים שעוסק בהם, ואעפ"כ, הרי זה העיקר, ע"ד ש"כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה".

וזהו הפירוש הפשוט במ"ש "בכל דרכיך דעהו" - שאע"פ שהזמן המנוצל לצרכיו הגשמיים ("דרכיך") הוא ריבוי זמן, מ"מ, צריך להיות "בכל דרכיך דעהו", היינו, שעשיית כל הענינים הגשמיים להכרח קיום גופו היא כדי שיוכל לעבוד את הקב"ה, שעי"ז יוכל להיות "בכל דרכיך - דעהו".

הענין האמור הוא הפירוש הפשוט ב"בכל דרכיך דעהו" - שאמנם מדובר בענינים גשמיים, אלא שהאדם עושה אותם מתוך כוונה שעל ידם יוכל לעבוד את הקב"ה.

אמנם, הפירוש ד"בכל דרכיך דעהו" בעומק יותר הוא - שלא זו בלבד שמנצלים את הענינים הגשמיים בשביל ענין של קדושה, אלא יתירה

מזו - שיש להשתמש בדברים הגשמיים עצמם לקדושה.

וכאמור שכל הענינים הגשמיים שיהודי עוסק בהם הם בהשגחה פרטית, והכוונה בזה היא כדי לחנכו באותה 'אומנות', כדי שיוכל להשתמש באותם ענינים עצמם - לקדושה.

(אחרון של פסח תשי"ד)

לא לצאת מ"ציור" דארץ ישראל!

ולדוגמא: כאשר מזמינים לאדם פרנסתו באמצעות היותו "עורך-דין" - עליו לנצל מקצוע זה עצמו לקדושה: ענינו של "עורך-דין" הוא לחפש דרכים להצדיק את הזולת, ולכן עליו לנצל ענין זה לצורך אהבת ישראל - למצוא את הטוב שבכל יהודי.

ועד"ז בכל שאר הענינים הגשמיים - שאפשר ובמילא צריך לנצל אותם עצמם לעניני קדושה.

וכאשר האדם מנצל את עניניו הגשמיים לקדושה באופן זה - אזי, גם כשעוסק בעניניו הגשמיים, הרי לא זו בלבד שענינים אלו הם בשביל ענין של קדושה, אלא שענינים אלו עצמם הם עבודה, והיינו, שגם בשעת עסקו בענינים הגשמיים עובד הוא את הקב"ה.

והטעם לזה - כי מכיון שהענינים הגשמיים הם אצלו רק בבחינת "לימוד אומנות", כדי שיוכל לנצל "אומנות" זו עצמה ברוחניות - הרי העסק הגשמי עצמו הוא כעין "הכשר מצוה" (שהוא עבודה בפ"ע).

וזהו אמיתית הפירוש בכתוב "בכל

ענין זה שיצחק לא יצא מארץ ישראל הגשמית - מהוה הוראה ליהודי שאסור לו לצאת מארץ ישראל הרוחנית:

יהודי צריך להמציא תמיד בה"ציור" של ארץ ישראל - "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", דהיינו, לידע ולהרגיש שעל כל צעד וצעד נצב ה' עליו ומביט עליו,

ובלשון רבינו הזקן בתניא ריש פרק מ"א: "והנה הוי' נצב עליו . . ומביט עליו ובוחר כליות ולב אם עובדו כראוי",

וכאשר נרגש הדבר בנוגע לכל דבר קטן ("אויף יעדער קלייניקייט") - הרי זה כמאמר רבי יוחנן בן זכאי לתלמידיו "הי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם כו' שלא יראני אדם כו'".

ולדוגמא:

כאשר יהודי מתבונן שהקב"ה "מניח את העליונים ותחתונים", מרכבה

עליונה ומרכבה תחתונה, ונעמד כנגדו ומביט עליו בשעה ששונה מים, אם הוא מברך, וכאשר מברך - אם הוא שומע פירוש המלות, וכאשר שונה - האם שונה כזולל וסובא, או כאדם שיודע שכדי שיוכל לעבוד את ה' באופן שהגוף לא יבלבל, הנה כאשר הגוף צמא, אזי צריך להשקותו מים, ואז, לא איכפת לו ("אים איז אַ קליינע נפקא-מינה") אם ישקה את נפש הבהמית במים פושרים, למרות גודל החום, או שיחפש דוקא מים קרים, כיון שיש בהם תענוג יותר.

- כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר פעם אודות ההנהגה בביתו, שכאשר משהו הי' נכנס בהיותו מחומם ("צוהיצט"), היו מגישים לו לשותות תה חם... ושאל אצל אביו לטעם הדבר, אם זה ענין של רפואה, או ענין של אתכפיה, שלכן, לא די בכך שלא נותנים מים קרים (או מה שנקרא כאן: "אייז-קרים"), ולא די בכך שלא נותנים מים פושרים, אלא נותנים דוקא כוס תה חם... - יתכן

שיש לזה מקום גם ע"פ רפואה, אבל, בודאי הרי זה ענין של אתכפיה, כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר תשובתו של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע: "אויב דו ווילסט - זאָל דאָס זיין אתכפיה" (אם רצונך - שיהי' זה אתכפיה)! ובכל אופן, כך הי' הסדר בנוגע לפועל.

ולמעיר גם מהידוע שהדרך היחידה שלא להכשל ב"שער אחד מן האיסור" היא להזהר ב"מאה שערים מן ההיתר".

זהו איפוא ענינו של יצחק - שאף פעם אינו יוצא מה"צויר" של ארץ ישראל, כיון שנרגש אצלו הענין ד"עיני ה' אלקיך בה", וכפי שמאריך רבינו הזקן בענין ההתבוננות ש"הנה ה' נצב עליו... ומביט עליו ובוחן כליות ולב אם עובדו כראוי", "כראוי" דייקא, כלומר: לא "אם עובדו" בכלל (ועאכו"כ שלא צריך לבדקו אם הוא עובר רצונו ח"ו), אלא "אם עובדו כראוי", או שחסר משהו בההידור בעבודה!

(י"ג תמוז תשפ"ו)